

**МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ФІЛАЛАГІЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ
Кафедра сучаснай беларускай мовы**

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ «ТЭКСТАЛІНГВІСТЫКА»**

**для спецыяльнасці
1-21 81 04 Тэксталогія**

**Складальнік:
Любецкая Кацярына Пятроўна**

ЗМЕСТ

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

I. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

1. Тэматыка лекцый

- 1.1. Лекцыя 1. Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна.
- 1.2. Лекцыя 2. Паняцце тэксту. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў.
- 1.3. Лекцыя 3. Асноўныя прыметы тэксту.
- 1.4. Лекцыя 4. Катэгорыі тэксту.
- 1.5. Лекцыя 5. Адзінкі тэксту.
- 1.6. Лекцыя 6. Тыпалогія тэкстаў.
- 1.7. Лекцыя 7. Тэкст, яго ўспрыманне і дэкадзіраванне.
- 1.8. Лекцыя 8. Тэкст як дыдактычная адзінка.

II. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2. Тэматыка практычных заняткаў

- 2.1. Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна. Перадумовы для фарміравання тэксталінгвістыкі.
- 2.2. Паняцце тэксту. Асноўныя падыходы да аналізу тэксту.
- 2.3. Асноўныя прыметы тэксту.
- 2.4. Катэгорыі тэксту. Другасныя катэгорыі тэксту.
- 2.5. Адзінкі тэксту. Моцныя пазіцыі тэксту.
- 2.6. Тыпалогія тэкстаў. Класіфікацыі тэкстаў.
- 2.7. Тэкст, яго ўспрыманне і дэкадзіраванне. Глабальны і вертыкальны кантэкст.
- 2.8. Тэкст як дыдактычная адзінка.

III. КАНТРОЛЬ ВЕДАЎ

- 3.1. Змест работы па арганізацыі самастойнай работы.
- 3.2. Практычныя заданні па выпрацоўцы ўменняў і навыкаў
- 3.3. Трэнеравачныя тэсты.
- 3.4. Комплексныя тэкставыя заданні для самастойнай работы.

IV. ВУЧЭБНА-ПРАГРАМНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ

- 4.1. Вучэбная праграма «Тэксталінгвістыка».
- 4.2. Пытанні да заліку па дысцыпліне «Тэксталінгвістыка».
- 4.3. Спіс вучэбнай літаратуры.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна “Тэксталінгвістыка” займае важнае месца ў сістэме падрыхтоўкі магістраў. Гэта абумоўлена некалькімі фактарамі. Па-першае, тэксталінгвістыка мае асобы статус сярод філалагічных дысцыплін з прычыны яе інтэграванага і міждысцыплінарнага характару (на сумежжы лінгвістыкі, літаратуразнаўства, тэксталогіі, рыторыкі, герменеўтыкі і інш.). Па-другое, вывучэнне тэксту з’яўляецца адным з найбольш актуальных і перспектыўных кірункаў сучасных лінгвістычных даследаванняў. Па-трэцяе, тэорыя тэксту дазваляе значна дапоўніць, паглыбіць, абагульніць і сістэматызаваць звесткі, атрыманыя ў курсе сучаснай беларускай мовы пры вывучэнні розных моўных адзінак, з пазіцыі іх тэкстаўтваральных функцый.

Выключную важнасць тэксталінгвістыка мае і для будучай прафесійнай дзейнасці філолага-беларусіста, выкладчыка беларускай мовы і літаратуры. Сучасная методыка разглядае тэкст у якасці асноўнай камунікатыўнай і дыдактычнай адзінкі, якая дазваляе рэалізаваць асноўныя задачы навучання беларускай мове: 1) фарміраванне моўнай і маўленчай кампетэнцыі навучэнцаў, узбагачэнне іх ведамі асноў навукі аб мове, заканамернасцях і правілах яе функцыянавання; 2) фарміраванне камунікатыўнай кампетэнцыі навучэнцаў на аснове авалодання наступнымі паняццямі: культура вуснага і пісьмовага маўлення, тэкст, тыпы маўлення, стылі маўлення, жанры маўлення, правілы маўленчых зносін, спосабамі выражэння думкі ў вуснай і пісьмовай форме; 3) развіццё творчых здольнасцей навучэнцаў, стварэнне арыгінальных выказванняў розных стыляў, жанраў і тыпаў маўлення; 4) фарміраванне маўленчай культуры навучэнцаў на аснове засваення мовы як сістэмы захавання і перадачы культурных каштоўнасцей і сродку асэнсавання беларускай нацыянальнай культуры ў кантэксце сусветнай. Будучаму настаўніку беларускай мовы неабходны як тэарэтычныя веды, так і практычная падрыхтоўка для ўвасаблення ўсіх патрабаванняў школьнай праграмы, арыентаванай у адпаведнасці з прыярытэтамі сучаснай лінгвадыдактыкі на сістэмна-функцыянальны, камунікатыўна-дзейнасны і лінгвакультуралагічны падыходы ў навучанні сучаснай беларускай мове.

Веданне агульных пытанняў тэорыі тэксту (структура тэксту, успрыманне тэксту, тыпалогія тэкстаў і інш.), авалоданне навыкамі яго аналізу мае асаблівае значэнне і для будучых літаратурна-рэдакцыйных супрацоўнікаў.

Асноўная мэта вывучэння дысцыпліны “Тэксталінгвістыка” – сфарміраваць уяўленне аб тэксце як аб’екце лінгвістычнага аналізу, аб заканамернасцях пабудовы тэксту і спецыфіцы яго функцыянавання.

Задачы курса:

- забяспечыць неабходны аб’ём тэарэтычных звестак аб тэксце;
- сфарміраваць уменне аналізаваць тэксты рознай жанрава-стылявой прыналежнасці;
- развіваць крэатыўныя магчымасці студэнтаў у плане стварэння тэкстаў навуковага, публіцыстычнага, рэкламнага характару;

- фарміраваць уменні рэдагаваць тэксты рознай жанрава-стылістычнай прыналежнасці, удасканалваць тэксты з мэтай узмацнення іх выразнасці.

Патрабаванні да засваення навучальнай дысцыпліны “Тэксталінгвістыка” ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам:

магістр павінен **ведаць**:

- месца, ролю і значэнне тэксталінгвістыкі сярод іншых філалагічных дысцыплін;
- гісторыю ўзнікнення тэксталінгвістыкі ў Беларусі і замежжы;
- асноўныя падыходы да даследавання граматычнай прыроды тэксту;
- асноўныя тэкставыя катэгорыі;
- найбольш істотныя характарыстыкі тэкстаў розных тыпаў;
- прыёмы і метады вызначэння прэцэдэнтнасці і экспрэсіўнасці тэксту;
- нормы нацыянальнага тэкстаўтварэння.

Магістр павінен **умець**:

- праводзіць лінгвістычны і філалагічны аналіз мастацкага, публіцыстычнага, навуковага, рэкламнага тэксту;
- вызначаць моўныя асаблівасці і стыль тэкстаў;
- выяўляць ідыястылістычныя асаблівасці (мастацкіх) тэкстаў;
- вызначаць сродкі і прыёмы стварэння экспрэсіўнасці тэксту;
- вызначаць нацыянальна-маркіраваны кампанент у тэкстах розных тыпаў і жанраў.

Асноўныя падыходы да арганізацыі самастойнай работы магістрантаў па дысцыпліне «Тэксталінгвістыка» прадугледжваюць распрацоўку розных форм самастойнай работы і выкананне відаў заданняў: стварэнне тэкстаў адпаведнага стылю з улікам сферы ўжывання, мэты, умоў зносін, зместу, адрасата і сэнсавага тыпу маўлення; наданне тэксту адпаведных стылявых рыс; кампазіцыйнае рэструктураванне тэксту; рэдагаванне і рэцэнзаванне тэкстаў розных відаў літаратуры; уключэнне ў тэкст дадатковых фрагментаў з адпаведным значэннем; удасканаленне тэксту з мэтай узмацнення яго экспрэсіўнасці.

Асноўным сродкам дыягностыкі засваення ведаў і авалодання неабходнымі ўменнямі і навыкамі па дысцыпліне “Тэксталогія” з’яўляецца лінгвістычны і філалагічны аналіз тэкстаў рознага жанравага і стылістычнага прызначэння.

Важнае значэнне ў працэсе засваення і замацавання ведаў мае кіруемая самастойная работа магістрантаў. Такі від кантролю спрыяе фарміраванню ў магістрантаў навуковых поглядаў, удасканалвае іх здольнасці самастойнага аналізу моўных з’яў і працэсаў. У гэтай сувязі можа быць прапанавана работа рознага характару: падрыхтоўка навукова-даследчых і творчых прац; напісанне навуковых дакладаў і паведамленняў па пэўнай тэме; агляды па культуры маўлення праз аналіз выданняў, радыё-, тэлеперадач; рэдагаванне тэкстаў; складанне і выкананне тэстаў і інш.

Для дыягностыкі могуць выкарыстоўвацца гутаркі, заданні тэставага характару, пісьмовыя работы, камп'ютарнае тэсціраванне, фронтальнае апытванне, выступленне студэнта па распрацаванай тэме і іншыя формы кантролю.

Падчас вывучэння дысцыпліны плануецца правядзенне заліку. Размеркаванне гадзін, колькасць якіх на канкрэтны раздзел (тэму) вызначаецца кафедрай з прадстаўлення выкладчыка, рэгламентуюцца вучэбным планам. Вучэбным планам на засваенне дысцыпліны прадугледжана ўсяго 86 гадзін (34 аўдыторныя, 16 лекцыйных, 18 практычных).

Спецыяльнасць	Усяго	Лекцыі	Практычныя заняткі
1-21 81 04	аўдыторныя		
“Тэксталогія”	34	16	18

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва тэмы	Усяго	Лекцыі	Практычныя заняткі
1	Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна.	4	2	2
2	Паняцце тэксту. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў.	4	2	2
3	Асноўныя прыметы тэксту.	4	2	2
4	Катэгорыі тэксту.	4	2	2
5	Адзінкі тэксту.	4	2	2
6	Тыпалогія тэкстаў.	4	2	2
7	Тэкст, яго ўспрыманне і дэкадзіраванне.	4	2	2
8	Тэкст як дыдактычная адзінка.	4	2	4
Усяго аўдыторных гадзін		34	16	18

I. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

1. Тэматыка лекцый

1.1. Лекцыя 1. Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна.

Пытанні:

1. Прадмет і задачы тэксталінгвістыкі.
2. Аб'ект вывучэння ў тэксталінгвістыцы. Аб'ём неабходных для засваення ведаў.
3. Міждысцыплінарны характар тэксталінгвістыкі.
4. Перадумовы для фарміравання тэксталінгвістыкі. Антычныя рыторыкі, узоры цэласнага філалагічнага аналізу літаратурных твораў, тэорыя мовы мастацкай літаратуры, функцыянальная стылістыка, тэорыя актуальнага члянэння выказвання, тэорыя дэрывацыі семантычны сінтаксіс і інш.

5. Тэкст як кампанент маўленчай і мысленчай дзейнасці. Кампаненты тэкставай дзейнасці.

Ключавыя паняцці

Тэксталінгвістыка - кірунак лінгвістычных даследаванняў, аб'ектам якога з'яўляюцца правілы пабудовы звязнага тэксту і яго сэнсавыя катэгорыі, што выражаюцца па гэтых правілах;

тэксталогія – раздзел філалогіі, што займаецца вызначэннем дакладанага тэксту літаратурных помнікаў і гістарычных дакументаў для іх выдання.

стылістыка тэксту – філалагічная дысцыпліна, што служыць для найлепшага вытлумачэння тэксту з боку яго сэнсавай і структурнай арганізацыі;

граматыка тэксту вывучае зместавую скіраванасць выбару адной з формаў, магчымых у тэксце;

функцыянальная стылістыка - асноўная ўвага надаецца вывучэнню функцыянальна-стылістычных параметраў тэксту і тыпалогіі тэкстаў;

семантычны сінтаксіс дазваляе асэнсаваць семантычную арганізацыю тэксту;

тэкст - выказванне, што адлюстравана на пісьме або ў друку; паведамленне ў пісьмовай форме; характэрызуецца зместавай і структурнай завершанасцю; у тэксце выражаюцца адносіны аўтара да таго, што ён паведамляе.

Літаратура

1. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
2. Анисимова, Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / Е. Е. Анисимова. – Москва, 2003.
3. Арнольд, И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность /И.В. Арнольд. – СПб., 1999.
4. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
5. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.
6. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – Москва, 2003.
7. Гальперин, И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Москва, 1981.
8. Десюкевич, О.И. Теория текста / О.И. Десюкевич. – Минск, 2011.
9. Лінгвістычны аналіз тэксту // Зборнік вучэбных праграм для вышэйшых навучальных устаноў. Мінск, 2003. – С. 22-28.
10. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.

1.2. Лекцыя 2. Паняцце тэксту. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў.

Пытанні:

1. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў
2. Суадносіны паняццяў тэкст і дыскурс. Статус тэксту як моўнай і маўленчай адзінкі.
3. Асноўныя падыходы да аналізу тэксту.
4. Напрамкі даследавання тэксту ў беларускім мовазнаўстве.

Ключавыя паняцці

Дыскурс - звязны тэкст у сукупнасці з экстралінгвістычнымі – прагматычнымі, сацыякультурнымі, псіхалагічнымі і інш. фактарамі; тэкст, узяты ў аспекце падзей; маўленне, што разглядаецца як мэтанакіраванае сацыяльнае дзеянне, як кампанент, што ўдзельнічае ва ўзаемадзеянні людзей;

лінгвацэнтрычны падыход - суаднясенасць мова - тэкст;

тэкстацэнтрычны падыход - тэкст як аўтаномнае структурна-сэнсавое цэлае па-за суаднесенсцю з удзельнікамі літаратурнай камунікацыі;

антрапацэнтрычны падыход - суаднесенасць аўтар – тэкст - чытач;

кагнітыўны падыход - суаднесенасць аўтар – тэкст – па-за тэкставая рэчаіснасць;

тэкст - маўленчы твор, які можа быць асобнай моўнай адзінкай і адпаведна прадметам лінгвістычнага разгляду.

Літаратура

1. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
2. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
3. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
4. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
5. Арнольд, И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность /И.В. Арнольд. – СПб., 1999
6. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
7. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
8. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – Москва, 2003.
9. Гальперин, И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Москва, 1981.
10. Пісарук, Г. В., Верамеюк, Г. А. Лінгвістыка тэксту: Практычны матэрыял для студэнтаў філалагічных факультэтаў / Г. В. Пісарук, Г. А. Верамеюк. – Брэст, 1994.
11. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
12. Старасценка, Т. Я. Стылістыка тэксту: дапаможнік / Т. Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2007. – 58 с.

Лекцыя 3. Асноўныя прыметы тэксту.

Пытанні:

1. Тэматычнае адзінства.
2. Разгорнутасць тэксту.
3. Паслядоўнасць як схема. Кампазіцыя тэксту.
4. Звязнасць тэксту.
5. Цэласнасць тэксту.
6. Закончанасць тэксту.

Ключавыя паняцці

Глыбінная структура тэксту - ідэйна-тэматычны змест, складанае перапляценне адносінаў і характараў; аўтарскія інтэнцыі, прагматычная ўстаноўка;

закончанасць тэксту – гэта граматычная катэгорыя, якая варыятыўна рэалізуецца ў тэкстах розных функцыянальных стыляў праз адносіны зместу тэксту і яго загалоўка;

звязнасць тэксту ў адрозненне ад цэльнасці абумоўлена лінейнасцю кампанентаў тэксту і рэалізуецца праз знешняе спалучэнне літар, гукаў, сказаў;

кампазіцыя тэксту – гэта схема арганізацыі тэксту і яго ўпарадкаванасці, суадносіны і ўзаемае размяшчэнне яго частак, падзел на сэнсавыя элементы, ступень і характар выражанасці гэтых элементаў, парадак іх следавання і ўзаемасувязь паміж імі;

паверхневая структура – лінгвістычная форма, у якую аформлена глыбінная структура;

разгорнутасць тэксту - гэта суадносіны галоўнага прадмета з іншымі прадметамі, якія можна назваць падтэмамі;

тэма тэксту – прадмет абмеркавання ў тэксце, намінацыяна выражанае зместавае ядро цэлага тэксту, якое супастаўляецца з аўтарскім намерам;

тэматычны ланцужок – ланцужок паўторных намінацый;

цэласнасць тэксту, арыентаваная на план зместу – спалучэнне ўсіх кампанентаў тэксту ў адзінае цэлае.

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
6. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.

7. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
8. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
9. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
10. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
11. Янкоўскі, Ф.М. Аб працы Я.Коласа над мовай рамана “На ростанях” / Ф.М. Янкоўскі // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1961. № 1.

1.4. Лекцыя 4. Катэгорыі тэксту.

Пытанні:

1. Семантычная арганізацыя тэксту.
2. Знакавая прырода тэкставых катэгорый.
3. Віды інфармацыі ў тэксце.
4. Асаблівасці члянэння тэксту.
5. Кагезія.
6. Кантынуум.
7. Аўтасемантыя.
8. Рэтраспекцыя, праспекцыя.
9. Мадальнасць тэксту.
10. Інтэграцыя.
11. Другасныя катэгорыі тэксту.
12. Катэгорыя экспрэсіўнасці тэксту.

Ключавыя паняцці

Дэнататыўная структура тэкстаў ствараецца сукупнасцю дэнататаў, звязных прадметнымі адносінамі. Пры гэтым змест раскрываецца ў тэксце на падставе лінейнай паслядоўнасці;

зместава-канцэптуальная інфармацыя перадае суб'ектыўныя аўтарскія разважанні адносна праблемы. Індывідуальна-аўтарскае разуменне адносінаў паміж з'явамі, іх прычынна-следчыя сувязі;

зместава-фактуальная інфармацыя фарміруецца на падставе прамых выказванняў аўтара;

інтэграцыйнасць тэксту – адна з уласцівасцей тэксту, суадносная з аб'яднаннем усіх частак у адзінае цэлае;

кантынуум – граматычная катэгорыя, звязаная з паняццем часу і прасторы;

канцэптуальная прастора тэксту - вызначэнне ключавых слоў і распрацоўка паслядоўнай метадыкі іх вылучэння;

катэгорыі тэксту – гэта прыкметы маўленчага цэлага, што адрознівае цэлае (тэкст) ад іншых моўных з'яў;

напружанасць тэксту – скіраванасць тэксту (калі захоплівае душу) да канца, што надае напружанае ўспрыманне тэксту;

падтэкставая інфармацыя - дадатковыя сігналы аўтарскага бачання праблемы. Эмацыйна ўздзейнічае на чытача, не пакідаючы яго абыякавым;

семантычная структура тэксту – шматузроўневая іерархічная арганізацыя зместу тэксту (прадстаўленая ў яго паверхневай структуры шляхам узаема сувязі тэкставых адзінак, архітэктонікі, кампазіцыі);

танальнасць тэксту – суб’ектыўная мадальнасць (тэкставая мадальнасць, тэкставая экспрэсіўнасць) – катэгорыя, у якой адлюстроўваецца эмацыйна-валявая ўстаноўка аўтара тэксту, псіхалагічная пазіцыя аўтара ў адносінах да інфармацыі;

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.

1.5. Лекцыя 5. Адзінкі тэксту.

Пытанні:

1. Формы маўлення: маналагічная і дыялагічная.
2. Складанае сінтаксічнае цэлае як адзінка маналагічнага маўлення.
3. Дыялагічнае адзінства. Віды рэплік.
4. Моцныя пазіцыі тэксту: загаловак, эпіграф, пачатак, канцоўка.

Ключавыя паняцці

Дыялог – размова дзвюх ці больш асоб;

Маналог – разгорнутае выказванне адной асобы;

Моцныя пазіцыі – гэта пазіцыі высоўвання, звязаныя з вызначэннем іерархіі сэнсаў, узмацненнем эмацыйнасці і эстэтычнага эфекту;

Няўласна-простая мова – у ёй амаль цалкам захоўваюцца лексічныя і сінтаксічныя адметнасці чужога выказвання, манера маўлення моўцы, эмацыйная афарбоўка, уласцівая простае мове, але яно перадаецца ад імені дзеючай асобы;

Простая мова – спосаб перадачы чужога маўлення, пры якім і змест, і форма захоўваюцца цалкам;

Рэпліка – абмен думкамі, калі кожная наступная залежыць ад папярэдняй;

Унутранае маўленне —маўленне пра сябе, з ім мы не звяртаемся да другога чалавека;

Ускоснае маўленне – спосаб перадачы чужога маўлення з захаваннем зместу, але без захавання формы і інтанацыі;

Формы маўлення – спосабы ажыццяўлення маўленчай дзейнасці.

Літаратура

1. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
2. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
3. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.
4. Десюкевич, О.И. Теория текста / О.И. Десюкевич. – Минск, 2011.
5. Маслова, В. А. Филологический анализ поэтического текста / В. А. Маслова. – Мн., 1999.
6. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.
7. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.

1.6. Лекцыя 6. Тыпалогія тэкстаў.

Пытанні:

1. Тэматычная класіфікацыя тэкстаў.
2. Класіфікацыя тэкстаў паводле структурных асноў.
3. Класіфікацыя тэкстаў па ступені мадэлявання.
4. Класіфікацыя тэкстаў па форме ўяўлення, адлюстравання рэчаіснасці.
5. Класіфікацыя тэкстаў паводле характару прэзентацыі інфармацыі, характару маўлення, перадачы чужога маўлення, колькасці ўдзельнікаў маўлення.
6. Класіфікацыя тэкстаў па функцыянальна-сэнсавым прызначэнні.
7. Класіфікацыя тэкстаў па функцыянальна-стылістычнай прыналежнасці.

Ключавыя паняцці

Дэскрэптыўныя (апісальныя) – тэксты аб з’явах і зменах у прасторы;

наратыўныя (апавядальныя) – тэксты аб з’явах і зменах у часе;

тлумачальныя – тэксты аб паняццёвых уяўленнях гаворачага;

аргументатыўныя – тэксты аб канцэптуальным змесце выказвання;

інструктыўныя – тэксты законаў;

тэматычная класіфікацыя - размеркаванне тэкстаў згодна з іх зместам, тэмай;

простыя тэксты - заклікі, лозунгі, загалоўкі, шылды, рэкламныя тэксты.

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
11. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
12. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
13. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.

1.7. Лекцыя 7. Тэкст, яго ўспрыманне і дэкадзіраванне.

Пытанні:

1. Катэгорыя глабальнага вертыкальнага кантэксту.
2. Паняцце прэсупазіцыі.
3. Унутрытэкставы вертыкальны кантэкст.
4. Паняцце моўнай асобы.

Ключавыя паняцці

Вертыкальная мадэль стварэння тэксту прадугледжвае існаванне зыходнай абстрактнай семантычнай мадэлі (глыбінная структура);

вобраз аўтара – творцы тэксту – выконвае ключавую ролю ў тэксце і вызначае ўсе элементы структуры (тэму, ідэю, кампазіцыю, адбор і арганізацыю моўных сродкаў). Вобраз аўтара – гэта сінтэзуючая аснова тэксту, аснова сістэмы тэксту;

гарызантальная мадэль тэксту - асноўная мадэль разгортвання тэксту, лінейныя залежнасці ў тэксце;

кампазіцыйна-зместавы план тэксту фіксуе структурныя спосабы раскрыцця кампанентаў зместу праз іх распалажэнне ў складзе цэлага, форму выражэння;

прэсупазіцыя – кампанент сэнсу сказа, які павінен быць сапраўдным для таго, каб сказ не ўспрымаўся як семантычна анамальнае або недарэчнае ў пэўным кантэксце.

фармальна-кампазіцыйны план тэксту характарызуе ўзаемаадносіны паміж яго ўступнай, асноўнай і заключнай часткамі, якія могуць несці розную нагрузку ў залежнасці ад стылю, жанру, тыпу тэксту.

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
11. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
12. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
13. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.

1.8. Лекцыя 8. Тэкст як дыдактычная адзінка.

Пытанні:

1. Тэкст як дыдактычная адзінка. Паняцце навучальнага тэксту.
2. Тэкст на занятках па развіцці звязнага маўлення.
3. Вывучэнне моўных паняццяў на тэкставай аснове.
4. Тэкстаўтваральныя функцыі моўных адзінак.

Ключавыя паняцці

Інтэртэкстуальнасць – уключэнне аднаго тэксту ў іншы;

Тэкст – звязнае і адносна завершанае выказванне на пэўную тэму, якое характарызуецца камунікацыйнай прызначанасцю, звычайна складаецца з груп сказаў, аб'яднаных сэнсав і граматычна;

Тэкставы падыход заснаваны на ўяўленні аб тэксце як унікальным цэлым, што мае ўласную адзінку – ЗФА, як бы закнёным самім па сабе і разглядаецца без уліку сферы яго функцыянавання, аўтарства;

Тэорыя тэксту – філалагічная дысцыпліна, што ўзнікла на перакрываванні дысцыплін тэксталогіі, лінгвістыкі тэксту, паэтыкі, рыторыкі, прагматыкі, семіётыкі, што мае асобны анаталагічны статус – ахоплівае любыя знакавыя паслядоўнасці;

Функцыянальна-камунікатыўны падыход абапіраецца на тэзісы: 1) за кожным тэкстам стаіць яго аўтар, унікальная моўная асоба; 2) кожны тэкст звернуты да соцыума, скіраваны да адрасата, чытача;

Функцыянальна-лінгвістычны падыход да аналізу тэксту прадугледжвае ў якасці найменшых адзінак тэксту традыцыйнымі для моўнай сістэмы адзінкі (фанемы, марфемы, лексемы, словазлучэнні і сказы), што функцыянуюць у тэксце і маюць тэкставую значымасць;

Функцыянальны аналіз тэксту ўлічвае папярэдняю абумоўленасць свабоды аўтарскага выбару тых або іншых сродкаў выражэння сэнсавай структуры.

Літаратура:

1. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
2. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
3. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
4. Лінгвістычны аналіз тэксту / пад рэд. Ф. Янкоўскага. – Мінск, 1978.
5. Лінгвістычны аналіз тэксту // Зборнік вучэбных праграм для вышэйшых навучальных устаноў. Мінск, 2003. – С. 22-28.
6. Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. – Мінск, 1975.
7. Старасценка, Т. Я. Стылістыка тэксту: дапаможнік / Т. Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2007. – 58 с.
8. Супрун, А. Е. Исследования по лингвистике текста / А. Е. Супрун. – Минск, 2001.

II. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2. Тэматыка практычных заняткаў

2.1. Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна. Перадумовы для фарміравання тэксталінгвістыкі.

Пытанні:

1. Прадмет і задачы тэксталінгвістыкі.
2. Аб'ект вывучэння ў тэксталінгвістыцы.
3. Аб'ём неабходных для засваення ведаў.
4. Міждысцыплінарны характар тэксталінгвістыкі.
5. Перадумовы для фарміравання тэксталінгвістыкі. Антычныя рыторыкі, узоры цэласнага філалагічнага аналізу літаратурных твораў, тэорыя мовы мастацкай літаратуры, функцыянальная стылістыка, тэорыя актуальнага члянэння выказвання, тэорыя дэрывацыі семантычны сінтаксіс і інш.
6. Тэкст як кампанент маўленчай і мысленчай дзейнасці. Кампаненты тэкставай дзейнасці

Літаратура

1. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
2. Анисимова, Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / Е. Е. Анисимова. – Москва, 2003.
3. Арнольд, И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность /И.В. Арнольд. – СПб., 1999.
4. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
5. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.
6. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – Москва, 2003.
7. Гальперин, И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Москва, 1981.
8. Десюкевич, О.И. Теория текста / О.И. Десюкевич. – Минск, 2011.
9. Лінгвістычны аналіз тэксту // Зборнік вучэбных праграм для вышэйшых навучальных устаноў. Мінск, 2003. – С. 22-28.
10. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.

2.2. Паняцце тэксту. Асноўныя падыходы да аналізу тэксту.

Пытанні:

1. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў
2. Суадносіны паняццяў тэкст і дыкурс. Статус тэксту як моўнай і маўленчай адзінкі.
3. Асноўныя падыходы да аналізу тэксту.
4. Напрамкі даследавання тэксту ў беларускім мовазнаўстве.

Літаратура

1. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
2. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
3. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
4. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
5. Арнольд, И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность /И.В. Арнольд. – СПб., 1999
6. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
7. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
8. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – Москва, 2003.
9. Гальперин, И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Москва, 1981.
10. Пісарук, Г. В., Верамеюк, Г. А. Лінгвістыка тэксту: Практычны матэрыял для студэнтаў філалагічных факультэтаў / Г. В. Пісарук, Г. А. Верамеюк. – Брэст, 1994.
11. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
12. Старасценка, Т. Я. Стылістыка тэксту: дапаможнік / Т. Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2007. – 58 с.

2.3. Асноўныя прыметы тэксту.

Пытанні:

1. Тэматычнае адзінства.
2. Разгорнутасць тэксту.
3. Паслядоўнасць як схема. Кампазіцыя тэксту.
4. Звязнасць тэксту.
5. Цэласнасць тэксту.
6. Закончанасць тэксту.

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.

6. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
7. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
8. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
9. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
10. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
11. Янкоўскі, Ф.М. Аб працы Я.Коласа над мовай рамана “На ростанях” / Ф.М. Янкоўскі // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1961. № 1.

2.4. Катэгорыі тэксту. Другасныя катэгорыі тэксту.

Пытанні:

1. Семантычная арганізацыя тэксту.
2. Знакавая прырода тэкставых катэгорый.
3. Віды інфармацыі ў тэксце.
4. Асаблівасці членення тэксту.
5. Кагезія.
6. Кантынуум.
7. Аўтасемантыя.
8. Рэтраспекцыя, праспекцыя.
9. Мадальнасць тэксту.
- 10.Інтэграцыя.
- 11.Другасныя катэгорыі тэксту.
- 12.Катэгорыя экспрэсіўнасці тэксту

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.

10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.

2.5. Адзінкі тэксту. Моцныя пазіцыі тэксту.

Пытанні:

1. Формы маўлення: маналагічная і дыялагічная.
2. Складанае сінтаксічнае цэлае як адзінка маналагічнага маўлення.
3. Дыялагічнае адзінства. Віды рэплік.
4. Моцныя пазіцыі тэксту: загаловак, эпіграф, пачатак, канцоўка.

Літаратура

1. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
2. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
3. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.
4. Десюкевич, О.И. Теория текста / О.И. Десюкевич. – Минск, 2011.
5. Маслова, В. А. Филологический анализ поэтического текста / В. А. Маслова. – Мн., 1999.
6. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.
7. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.

2.6. Тыпалогія тэкстаў. Класіфікацыі тэкстаў.

Пытанні:

1. Тэматычная класіфікацыя тэкстаў.
2. Класіфікацыя тэкстаў паводле структурных асноў.
3. Класіфікацыя тэкстаў па ступені мадэлявання.
4. Класіфікацыя тэкстаў па форме ўяўлення, адлюстравання рэчаіснасці.
5. Класіфікацыя тэкстаў паводле характару прэзентацыі інфармацыі, характару маўлення, перадачы чужога маўлення, колькасці ўдзельнікаў маўлення.
6. Класіфікацыя тэкстаў па функцыянальна-сэнсавым прызначэнні.
7. Класіфікацыя тэкстаў па функцыянальна-стылістычнай прыналежнасці.

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Основы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.

3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.
11. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
12. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
13. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.

2.7. Тэкст, яго ўспрыманне і дэкадзіраванне. Глабальны і вертыкальны кантэкст.

Пытанні:

1. Катэгорыя глабальнага вертыкальнага кантэксту.
2. Паняцце прэсупазіцыі.
3. Унутрытэкставы вертыкальны кантэкст.
4. Паняцце моўнай асобы.

Літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.

6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.

7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.

8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.

9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.

10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.

11. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.

12. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.

13. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.

2.8. Тэкст як дыдактычная адзінка.

Пытанні:

1. Тэкст як дыдактычная адзінка. Паняцце навучальнага тэксту.
2. Тэкст на занятках па развіцці звязнага маўлення.
3. Вывучэнне моўных паняццяў на тэкставай аснове.
4. Тэкстаўтваральныя функцыі моўных адзінак.

Літаратура:

1. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.

2. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.

3. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.

4. Лінгвістычны аналіз тэксту / пад рэд. Ф. Янкоўскага. – Мінск, 1978.

5. Лінгвістычны аналіз тэксту // Зборнік вучэбных праграм для вышэйшых навучальных устаноў. Мінск, 2003. – С. 22-28.

6. Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. – Мінск, 1975.

7. Старасценка, Т. Я. Стылістыка тэксту: дапаможнік / Т. Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2007. – 58 с.

8. Супрун, А. Е. Исследования по лингвистике текста / А. Е. Супрун. – Минск, 2001.

III. КАНТРОЛЬ ВЕДАЎ

3.1. Змест работы па арганізацыі самастойнай работы

Тэма «Тэарэтычныя пытанні вывучэння тэксту»

Заданне. Падрыхтаваць вусныя паведамленні па тэмах:

1. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў. Агульнасеміятычнае і лінгвістычнае разуменне тэксту.
2. Суадносіны паняццяў тэкст і дыкурс. Праблема дэфініцыі тэксту.
3. Статус тэксту як моўнай і маўленчай адзінкі.
4. Асноўныя падыходы да аналізу тэксту: лінгвацэнтрычны, тэкстацэнтрычны, антрапацэнтрычны, кагнітыўны, функцыянальны, прагматычны, рытарычны і інш.
5. Напрамкі даследавання тэксту ў беларускім мовазнаўстве: стылістычны; семіятычны; рытарычны.

Літаратура:

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора: У 2-х ч. / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
3. Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. – Мінск, 1975.
4. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
5. Маслова, В. А. Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста / В. А. Маслова. – Минск, 1997.
6. Пісарук, Г. В., Верамеюк, Г. А. Лінгвістыка тэксту: Практычны матэрыял для студэнтаў філалагічных факультэтаў / Г. В. Пісарук, Г. А. Верамеюк. – Брэст, 1994.
7. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
8. Ревуцкі, О. И. Филологический анализ художественного текста / О. И. Ревуцкий. – Минск, 2006.
9. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы / Т.Я. Старасценка, В.В.Урбан, Ф.С.Шумчык. – Мінск: БДПУ, 2009.
10. Супрун, А. Е. Исследования по лингвистике текста / А. Е. Супрун. – Минск, 2001.
11. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
12. Борисова, Л. В. Интерпретация текста (проза) / Л. В. Борисова. – Минск., 1999.
13. Горнак, В. В. Методические рекомендации к занятиям по спецсеминару “Лингвистический анализ художественного текста” / В. В. Горнак. – Витебск, 1993.
14. Маслова, В. А. Комплексный анализ художественного текста / В. А. Маслова. – М., 2003.
15. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.

16. Маслова, В. А. Филологический анализ поэтического текста / В. А. Маслова. – Мн., 1999.

17. Писорук, Г. В. Лингвистический анализ текста на уроках русского языка / Г. В. Писорук. – Брест, 1998.

Тэма «Узроўні тэксту. Адзінкі тэксту і аналізу тэксту»

Заданне. Падрыхтаваць навуковыя паведамленні па тэмах:

1. Формы маўлення: маналагічная і дыялагічная.
2. Складанае сінтаксічнае цэлае як адзінка маналагічнага маўлення. Структура складанага сінтаксічнага цэлага. Складанае сінтаксічнае цэлае і абзац. Сказ-выказванне як мінімальнае адзінка маналагічнага тэксту.
3. Дыялагічнае адзінства. Асноўныя тыпы дыялагічных адзінства.
4. Віды рэплік: рэплікі-стымулы і рэплікі-рэакцыі.
5. Моцныя пазіцыі тэксту: загаловак, эпіграф, пачатак, канцоўка.

Літаратура:

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора: У 2-х ч. / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
3. Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. – Мінск, 1975.
4. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
5. Маслова, В. А. Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста / В. А. Маслова. – Минск, 1997.
6. Пісарук, Г. В., Верамеюк, Г. А. Лінгвістыка тэксту: Практычны матэрыял для студэнтаў філалагічных факультэтаў / Г. В. Пісарук, Г. А. Верамеюк. – Брэст, 1994.
7. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
8. Ревуцкий, О. И. Филологический анализ художественного текста / О. И. Ревуцкий. – Минск, 2006.
9. Старасценка, Т. Я. Стылістыка беларускай мовы / Т. Я. Старасценка, В. В. Урбан, Ф. С. Шумчук. – Мінск: БДПУ, 2009.
10. Супрун, А. Е. Исследования по лингвистике текста / А. Е. Супрун. – Минск, 2001.
11. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
12. Борисова, Л. В. Интерпретация текста (проза) / Л. В. Борисова. – Минск., 1999.
13. Горнак, В. В. Методические рекомендации к занятиям по спецсеминару “Лингвистический анализ художественного текста” / В. В. Горнак. – Витебск, 1993.
14. Маслова, В. А. Комплексный анализ художественного текста / В. А. Маслова. – М., 2003.
15. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.

16. Маслова, В. А. Филологический анализ поэтического текста / В. А. Маслова. – Мн., 1999.

17. Писорук, Г. В. Лингвистический анализ текста на уроках русского языка / Г. В. Писорук. – Брест, 1998.

3.2. Практычныя заданні па выпрацоўцы ўменняў і навыкаў

Акрэсліце ідэйны змест тэксту.

Малітва

Мы здалёку ўбачылі свабоду
І яшчэ не вырваліся з пут...
Божа,
Не дабаў майму народу
Пошасці,
Няпраўды
І пакут.
У чужым нялюдскім землятруссе
Хіба ў нечым мелі мы віну?..
Божа,
Адвядзі ад Беларусі
Зраду,
Вераломства
І вайну.
Смутнаю парою нелюдзімай,
Калі ўсё вакол ідзе на злом,
Божа,
Захіні маю Радзіму
Мудрасцю,
Спакоем,
І цяплом.
(Г.Бураўкін)

Як суадносяцца паняцці тэма тэксту і змест тэксту?

Яшчэ прыйдзе вясна.
Не пужайся, што здрадныя хмары
Неба ўслалі з канца да канца,
Што сае цемната ўнесла чары,
Закружыўся груган над папарам:
Яшчэ прыйдзе вясна!

Не пужайся, што лісць пажаўцелы
Лес скідае з канца да канца,
Дый не чуць птушак пеўчых дзень цэлы,
Прашмыгне толькі заяц нясмелы:
Яшчэ прыйдзе вясна!

Не пужайся, што бедная ніва
Апусцела з канца да канца,
Што мужыцкай рукой нешчаслівай
Неужоннае скончана жніва:
Яшчэ прыйдзе вясна!

Не пужайся, што вольныя сілы
Ў путах дрэмлюць з канца да канца,
Што насільства ўсю праўду здушыла,
Што смерць густа капае магілы:
Яшчэ прыйдзе вясна!
Яшчэ прыйдзе!..
(Я. Купала)

Ахарактарызуйце кампазіцыю тэксту.

Беларуская песня.

Дзе мой край? Там, дзе вечную песню паяе Белавежа,
Там, дзе Нёман на захадзе помніць варожую кроў,
Дзе на ўзвышшах Наваградскіх дрэмлюць суровыя вежы
І вішнёвыя хаты глядзяцца ў шырокі Дняпро.
Ты ляжыш там, дзе сіняя Прыпяць ласкава віецца,
Дзе Сафія плыве над Дзвіною, нібы карабель...
Там, дзе сэрца маё з першым крокам, як молат, заб'ецца,
Калі б нават сляпым і глухім я прыйшоў да цябе.
Што сляпым? Нават мёртвым успомню высокія зоры,
Над ракою чырвонай і цмянай палёт кажаноў,
Белы ветразь на сініх, на гордых, як мора, азёрах,
І бары-акіяны, і неба – разлівы ільноў.
Дзе мой край? Там, дзе людзі ніколі не будуць рабамі,
Што за поліўкуносяць ярмо ў безнадзейнай турме,
Дзе асілкі-хляпцы маладымі ўзрастаюць дубамі,
А мужчыны, як скалы, - ударыш, і зломіцца меч.
Дзе мой край? Там, дзе мудрыя продкі у хвоях паснулі,
Дзе жанчыны, як радасны сон у стагах на зары,
А дзяўчаты, як дождж залаты. А сівыя матулі,
Як жніўе з павуціннем і добрае сонца ўтары.
Там звяняць неўміручыя песні на поўныя грудзі,
Там спрадвеку гучыць мая мова, булатны клінок.
Тая гордая мова, якую й тады не забудзем,
Калі сонца з зямлёю ў апошні заглыбляцца змрок.
Ты – наш край. Ты – чорвоная груша над дзедаўскім домам,
Лістападаўскіх знічак густых фасфарычная раць,
Ты – наш сцяг, што нікому, нікому на свеце, нікому
Не дамо абсмяяць, апаганіць, забыць ці мячом зваяваць.
Мы клянёмся табе баразной сваёй першай на полі
І апошняй раллэй, на якую ўпадзём у журбе.

Мы клянёмся табе, што ніколі,
Ніколі,
Ніколі,
Так,
Ніколі не кінем,
Не кінем,
Не кінем цябе.
(У.Караткевіч).

*Вызначце структуру тэксту. Ахарактарызуйце суадносіны абзаца і
страфы.*

Роднаму краю
Знае толькі Бог адзіны,
Як мне любы лугавіны
 І родныя межы,
Стужкі поля і дарогі,
Пустак немых разлогі
 І курганы-вежы;
Як мне мілы тыя хаты,
Дзе красуе мох калматы
 На старэнькай стрэсе;
Гоман вузкіх ніў у полі,
Скібы жоўтыя і ролі,
 Пташак спеў па лесе.
Знае Бог адзін, як мілы
Мне мужычыя магілы
 І той крыж драўляны,
Пад каторым косці тлеюць,
Дзе бярозкі зелянеюць
 І на дол пясчаны
Майскім ранкам слёзы роняць,
І галінкі ціха клоняць
 І шумяць маркотна.
Там я вырас, ўгадаваўся,
Дзе спрадвеку заснаваўся
 І бруіць дрыготна
Жаль вялікі і пакута,
Дзе пануе гора люта
 І нуда разліта.
І я зросся з гэтым горам,
Як віхры-вятры з прасторам,
 Як з загонам жыта.
А як песню заспяваю
Аб знішчовым гэтым краі,
Я не волен над сабою:
Спеў мяшаецца з слязою,

Плачам аддаецца.
Няхай стогне, няхай плача,
Покуль жыцце стане йначай
І скрозь цемрадзь і гушчары,
Нібы сонейка праз хмары,
Свет нам не прарвецца.
(Я. Колас)

Выпішыце зачыны, складзіце план.
Вол і авадзень
Гарачым летнім днём
Вол з ворыва вяртаўся.
Напрацаваўся, аж хістаўся.
За ім жа куча аваднёў
Ляцела роем.
Вядома тут, з якім настроем
Ісці мог Вол:
Глядзеў сярдзіта навакол,
Махаў хвостом, круціў рагамі
І біў па чэраве нагамі.
— А, сябар!.. Добры дзень! —
Сказаў лісліва Авадзень,
Усеўшыся Валу на спіну: —
Як я цябе люблю! Які ты мілы!
Цябе я, сябар, да магілы
Ніколі не пакіну.
Я ўсюды за цябе пайду —
Ў агонь, і ў нетру, і ў ваду.
Цяпер жа вось да стойла давяду.
Але чаму такі ты злосны?
— Адстань, пракляты крывапівец!
І без цябе мне млосна,
Цябе ж я ведаю, паршывец! —
Сказаў сярдзіта Вол ў адказ.
Патом
Хвостом
Па спіне — раз! —
Зваліўся той, як сноп, далоў...
Нямала ёсць павадыроў,
Якія любяць люд працоўны
За тое толькі, бозумоўна,
Што любяць яго кроў.
Прамоў тых здрадніцкі-ўрачыстых
Даволі чулі мы і ад фашыстаў.
Але яны даждуцца дня —
Змахнуць і іх, як Авадня.

(К. Крапіва)

Кваліфікуйце змест тэксту наводле характару рэматычнай дамінанты (прадметная, якасная, статальная, акцыянальная, статальна-дынамічная, імпрэсіўная, сінкрэтычная).

Мірная вайна аказалася зусім не мірнай.

Помню той адліжны вясновы дзень. Звонкія капяжы са стрэх будзілі вясну, і раннія жаўрукі ўжо весела і радасна вызвоньвалі гімны сонцу. Мы ішлі па расквашанай, чорнай ад смецця дарозе ўслед за саннямі, нга якіх стаяла белая труна. Было вельмі ціха, як перад навальніцай, бо невядомае прымушала задумацца. Сярод людзей крочыў за труной і стараверскі поп Епафрадзіт Таркайла. Мне здавалася, што па яго твары блукае пераможная ўсмешка. Я чамусьці верыў і веру, што наша настаўніца загінула праз яго, хоць і да сённяшняга дня ніхто не ведае, чых рук была тая крывая справа. (А. Асіпенка)

Адзначце, ад якой асобы напісаны тэкст.

Калі стаіш ля сцен гродзенскай Каложы, полацкай Сафіі або Наваградскага замка, глядзіш на слупкі пояс або магілёўскія гравюры Вашчанкі, гартаеш скарынінскія першадрукі або сціплыя зборнічкі Багушэвіча, учытваешся ў паэзію Купалы або Багдановіча, заўсёды апрача здзіўлення іх прыгажосцю і значнасцю цябе ахоплівае неадольная цікавасць: а якімі былі яны, гэтыя людзі, чымі рукамі ствараліся такія скарбы, пісалася разумнае, добрае, вечнае? Вось здорава было б сесці ў машыну часу і апынуцца ў тым стагоддзі, у якім пажадаецца. Стаць, напрыклад, відавочцамі, як друкуе свайго “Апостала” Скарына або піша “Мужыцкую праўду” Каліноўскі. Колькі загадак тады разгадалася б само сабой! Мы ведалі б, напрыклад, куды падзеліся куфар з рукапісамі Дуніна-Марцінкевіча і шкатулка з паперамі Багушэвіча. Беларуская літаратура папоўнілася б мноствам новых твораў, а гісторыкі ўзбагаціліся б безліччу невядомых сёння фактаў. Мы ведалі б, як...

На жаль, многія з гэтых “куды” і “як” так і застаюцца неразгаданай таямніцай. Перанесціся ў мінулае, як і ў будучае, нельга. І ўсё ж машына часу існуе! Нашы продкі не зніклі бяследна. Перадаючы эстафету наступным пакаленням, у тым ліку і нам, яны пакідалі скарбы, створаныя іх працавітмі рукамі. Менш за ўсё – у золаце і срэбры. Больш – у камені і мармуры, на тканіне і дрэве. І пераважна – на паперы. Помнікі дойлідства і жывапісу, рукапісы і старадаўнія кнігі, народныя песні і казкі – вось тая “машына часу”, якая дазваляе нам адправіцца ў мінулае, каб ведаць, як жылі і што думалі нашы продкі, і дзякуючы гэтму глыбей усвядоміць саміх сябе. (А. Мальдзіс)

Ахарактарызуйце ў тэксце аўтарскае маўленне, выражэнне аўтарскай ацэнкі.

Я не схільны перабольшваць ролю паэзіі, мастацкага слова ў жыцці грамадства, у лёсе народа, і ўсё ж, і ўсё ж: калі б гэтае слова – патрыятычнае, чалавечнае, роднае-блізкае – кожны дзень гучала, слухалася і чыталася паўсюль і скрозь – напэўна зусім іншае было б сёння становішча ў нас ва ўсіх адносінах

– і ў эканоміцы, і ў экалогіі, і ў культуры, - таму што быў бы іншы народ, быў бы народ нацыянальна свядомы і маральна выхаваны, ён не дазволіў бы распараджацца сваім лёсам і лёсам сваёй зямлі.

Сёння можна гаварыць з пэўнасцю: тая акалічнасць, што больш як на паўстагоддзе ад беларускага народа была наглуха схавана п’еса “Тутэйшыя”, дзясяткі выдатных вершаў і дзясяткі бліскучых публіцыстычных артыкулаў Янкі Купалы, - значна затармазіла развіццё нацыянальнай ідэі ў народзе, нацыянальнай самасвядомасці; гэта было адно з гнісных злачынстваў, утвораных бальшавіцкай дыктатурай у дачыненні да Беларусі. Хаваць ад народа слова яго вялікага песняра і прарода, яго апостала, яго духоўнага настаўніка – гэта такая нялюдскасць, такая амаральнасць і цынізм, перад якімі нарамальны здаровы чалавечы розум пачуваецца проста бездапаможным. (Н. Гілевіч).

Ахарактарызуйце тэкст паводле колькасці асоб, што дзельнічаюць у маўленні (маналог, дыялог, палілог).

У Альшанах, з іхнім вялізарным клубам, з рукавом Гарыні (на шчасце, вада пакуль не спяшалася падымацца), з дзясяткамі трыма новых будынкаў і стогадовай драўлянай царковй на цяністым цвінтары, мы перш за ўсё пайшлі шукаць Івана Баклана. Няма нікога. Побач з цудоўнай кнігарняй (мне асабліва спадабалася, што кнігагандаль заслаў туды пяць экзэмпляраў другога тома майго рамана і ніводнага першага тома – растаропнасць і ўменне гандляваць проста вышэй за ўсякую крытыку), - побач з гэтымі магазінам убачылі хату пасярэдзіне вуліцы. Таямніцы планіроўкі. Гарод – цераз вуліцу. У ім, у нетрах канопляў, бабуля. Вочы ясныя. Твар сухі, загарэлы.

- Гарод у вас, бабуля, - шкелца.

- Гарод, таварышы начальнікі, хорошы.

- Ну, якія мы начальнікі?

- Но, тады сынкі... А гарод хорошы. Каноплі дзяржаве здаём. І плацяць някепска. Але ж працы...

- А дзе ж гэта Іван Баклан?

- Баклан? А хай яго качкі, хай яго.

- А што?

- Ды курэй многа паразвёў. Курэй дзяржыць многа. Спасу няма... А вы кінце валізы ў яго на двары.

- А як жа: у яго з хаты вокан у двор няма?

- А ў нас, сынкі, не было шчэ такога, каб чужога баяцца. Кідайце.

Прыйдзе, убачыць і забярэ ў хату.

Бабуся казачная. І вось мы ўрэшце і спадобіліся пасля “цыганскіх фатографоў” і “начальнікаў” простага слова “сынкі”

(У. Караткевіч)

Вызначце функцыянальна-сэнсавы тып маўлення (апісанне, апавяданне, разважанне).

Наш дом стаяў на крутаяры над Дняпром, адзелены ад яго алеяй старадаўніх ялін. За домам быў вялікі сад, увесь зарослы і цяністы. А за садам

стаяў вельмі стары, урослы ў зямлю дом, які належаў гаспадарам з дзіўным прозвішчам: Косця. У доме былі печы з маляванымі галандскімі кафлямі і бронзавымі круглымі аддушынамі.

У гэтым доме спыняўся Напалеон, калі ішоў у паход, які яго загубіў. І таму дом здаваўся мне прывабным і страшнаватым, не такім, як усе астатнія аршанскія дамы. (У. Караткевіч).

Адзначце віды сувязі, што сустракаюцца ў тэксце (ланцужковая, паралельная, далучальная, змешаная).

Калі табе, паважаны чытач, прыйдзеца, падарожнічаючы па Беларусі, ехаць старадаўнім шляхам са Смаргоні на Свір, спыніся ў Вішневе! Пахадзі пад шатамі векавых паркавых дрэў. Паслухай, як таямніча шэпчацца хвалі Вішнеўскага возера. Адшукай рэшткі фундамента колішняга палаца. Прыгадай тых, хто жыў тут і бываў сто год назад. Гэта былі нястомныя праўдашукальнікі і нарадалюбцы, людзі сапраўднага таленту, імёнамі якіх сёння па праву ганарацца суседнія польская і беларуская культуры. (А. Мальдзіс)

Ахарактарызуйце сродкі міжфразавай сувязі ў тэстах (лексічныя, лексіка-граматычныя, граматычныя).

Максім старанна аглядаў сляды нядаўняй пакражы ў яго абходзе. Высокі, упалавіну чалавека, дубовы пень ясна вылучаўся сярод дзеравяк і свяціў сваім светла-жоўтым верхам і свежымі трэскамі вакол, а шырокая, разложная верхавіна і адсечаныя сукі пазіралі так нявесела, так сумна, бы тыя пакінутыя бацькам дзеці. Зірнуўшы ўгору, Максім угледзеў маладую бярэзіну з абламанымі галінкамі. Гэта дуб, звалены бязлітасным тапаром, падаючы, чапіў яе сваімі моцнымі сукамі. У лесе было ціха і маркотна, толькі ўгады стаяў глухі шум старых хвой і ялін. Высокія асіны і бярозы далучалі зрэдку і свой голас да гэтага шуму, калі часам дужэй патыхаў сыры, халодны вецер і варушыў іх голае вецце. На гэтым месцы, дзе рос дуб, мала пазначылася прастору, і маладыя высокія елкі ўжо разгарнулі свае кашлатыя зялёныя лапы і занялі месца дуба. Так і за сталом жыцця, дзе сядзіць цесная людская сям'я, не пустое месца выхаванага смерцю сем'яніна. (Я. Колас)

Вызначце функцыянальны стыль тэксту.

Вывучэнне лінгвістыкі публіцыстычнага тэксту ўяўляе сабой надзённую практычную праблему, крыніца якой вынікае з патрэб сучаснага жыцця. Асабліва гэта актуальна ва ўмовах станаўлення нацыянальнага друку, радыё, тэлебачання, кіно, калі ўсё большае значэнне набывае ўменне выбіраць, аналізаваць і абагульняць інфармацыю, калі журналіст павінен дапамагчы аўдыторыі вызначыць з вялікай, а падчас супярэчлівай, сукупнасці эмпірычнага матэрыялу пэўныя тэндэнцыі, заканамернасці, прынцыпы, зрабіць гэта так, каб не быць галаслоўным, непераканаўчым, схаластам. Адсюль і вынікае важкасць навыку валодання словам – дакладным, уплывовым і красамоўным. (В. Іўчанкаў)

Ахарактарызуйце моцныя пазіцыі тэксту.

Мая малітва
Я буду маліцца і сэрцам, і думамі,
Распетаю буду маліцца душой,
Каб чорныя долі з мяцеліцаў шумамі
Ужо больш не шалелі над роднай зямлёй.

Я буду маліцца да яснага сонейка,
Няшчасных зімой саграваць сірацін,
Прыветна на збожных гуляючы гонейках,
Часцей заглядаці да цёмных хацін.

Я буду маліцца да хмараў з грымотамі,
Што дзіка над намі гуляюць не раз,
Каб жаль над гаротнымі мелі бяднотамі,
Градоў, перуноў не ссылалі падчас.

Я буду маліцца да зорак і жаліцца,
Што гасяць сябе надта часта яны,
Бо чуў, як якая з неба з іх зваліцца,
З жыцця хтось сыходзе на вечныя сны.

Я буду маліцца да нівы ўсёй сілаю,
Каб лепшаю ўродай плаціла за труд,
Збагаціла сельскую хату пахілую,
Надзеі збытымі убачыў наш люд.

Я буду маліцца і сэрцам, і думамі,
Распетаю буду маліцца душой,
Каб чорныя долі з мяцеліцаў шумамі
Не вылі над роднай зямлёй, нада мной.
(Я.Купала)

Зрабіце комплексны аналіз тэкставых катэгорый на прыкладзе ўрыўка.
А гэныя раннія, зразу рассяены тучкі
вышэй узляталі на неба, як чорныя птушкі,
й збіраліся ў кучу. Ледзь сонца з палудня схадзіла,
як іхнае стада паўнеба зусюль аблажыла
вагромністай хмарай, каторая з ветрам ляцела
шпарчэй і шпарчэй, абніжалася, болей гусцела,
аж бокам адным напалову ад неба аддзёрта
і выпята ім да зямлі, ў шырыню распрасцёрта,
як парус вялізны, вятры ўсе ў абоймы хапала,
з палудня на захад па небе разгоніста гнала.

Мамент цішыні. Анямелі паднебны разлогі.
Глухое паветра замоўкла, казаў бы з трывогі.

І збожжа, што перш да зямлі прялагала сцібламі
ды зноў угару залатымі трасло каласамі,
кіпела, як хвалі, - паставу цяпер нерухомаму
прымае, ўзіраецца ў неба й чапура салому.
І тож пры дарозе зялёныя вербы й таполі,
што перш, бытта плачкі-жанкі пры хаўтурным пры доле,
хіляліся часам, круцілі даўгімі рукамі,
махалі па ветры пасрэбранымі валасамі,
цяпер, як памёршыя, з выразам немым жалобы,
стаяць, моў бы статуі тыя сыпільскай Ніобы.
Асіна дрыгуча адна толькі лісцем шамоча.

Тавар, што дахаты звычайна ідзе неахвоча,
цяпер жа натоўпам бяжыць, пастыроў не чакае,
пакінуўшы пасьбу, дахаты хутчэй уцякае.
Бугай капытамі й рагамі капае і рые,
пужаючы стада, раве гэтак дзіка, як вые;
карова да неба ўздымае вялікае вока,
губу адкрывае здзіўлёна, ўздыхае глыбока;
няўрымстует кнур, замарудзіўшы ў тыле, скрыгоча,
крадзе снапы збожжа й сабе на запас іх валоча.
Схаваліся птушкі пад стрэхі, ў лясы, між кустамі;
і толькі вароны, ставы абступіўшы стадамі,
сабе прахаджаюцца вагам, спакойна ідучы,
кіруючы чорныя вочы на чорныя тучы,
з сухога шырокага горла язык выстаўляюць,
тапурачы крылле, дажджовай купелі чакаюць.
Да й тыя, збаяўшыся лішне вялікае буры,
у лес пацягнулі, падобна ўзлятаючай хмуры.
Апошняя з птушак, зухвала сваёй быстрынёю,
то ластаўка, чорную тучу прашыўшы стралою,
урэшце спадае, як куля.

Якраз у тым часе
бітва між Масквою і шляхтай к канцу давялася.
Хаваюцца гурмам пад стрэхі і гэтыя й тыя,
кідаюць пляц бою, дзе хутка страшныя стыхіі
ўжо схопяцца біцца.

На захад зямля яшчэ сонцам была залачона
й панура свяцілася, неяк жаўтавата-чырвона;
ўжо хмура суценне, падобна да сеці, кідае
і лове астаткі святла, а за сонцам спяшае,
казаў бы, хацела яго захапіць прад заходам.
Ўжо колькі віхроў раз за разам прасвіснула сподам;
адзін за другім летучы, сыпяць каплі дажджысты,

буйныя, і круглыя, й ясны, як град, так зярністы.

Віхры во самкнуліся накрыжкі моцна і шчыльна,
змагаюцца ў дольках і круцяцца, як матавільна
са свістам, да дна у ставох скаламучуюць воды.
Успалі на лозы, на луг, патаптаўшы гароды.
Ламаюцца лозаў галіны, пракосаў завівы
на вецер лятуць, моў бы рваныя жменямі грывы,
змяшаныя з кудрамі сноп'яў. Вятры усё выюць,
зваліўшыся ў дол на раллю, там качаюцца, рыюць
і рвуць: вухру трэцяму робяць праход, а страшному,
каторы рвануўся з раллі, моў бы, стоўб чарназёму,
лабом сваім круце зямлю і паветра мароча,
нагамі ж пяском засыпае аж зоркам у вочы,
таўсцее, шырэйшым канцом падпіраючы хмуру,
й агромнай сваёю трубою атрубное буру.
З тым цэлым хаосам вады, курапылу, былінаў,
саломы, лістоў і травы, наламаных галінаў
віхры удараюць у лес і па нетрах у пушчы
равуць ведзмядзямі.

Тым часам з дажджыстае гушчы
плюшчаць ужо каплі, як з сіта. Грымнуў срэбнарунны
пярун раз за разам. Зліваюцца каплі у струны
і звязуюць неба з зямлёю даўгімі касамі
ды ўраз, як з вядра, яны бухаюць шумна пластамі.
Ужо і зусім так закрыліся неба з зямлёю,
іх бура і ноч ачапілі з заслонай густою.
Аж трэсне часамі на неякай неба старонцы,
і буры арханел, як бы аграмястае сонца,
расвеціцца тварам ды йзноў за нябесным разломам
схаваецца, хмурыя дзверы затрэснуўшы грамам.
Ізноў узмагаецца бура, шалее навальна,
а цёмнасць таўсцее, гусцее, маўляў, датыкальна.
Зноў шум і грымоты прыціхнуць хвілінкай малою,
то йзноў загрыміць, зашуміць, як бы хлюсне вадою.
Заціхла ў канцы. Толькі чуцен шум ліп каля дому
і шэранне лісця, і рэха далёкага грому.

Патрэбны быў час найбурнейшы са справай такою;
бо так навальніца, у цёмнасць укрыўшы пляц бою,
масты на рацэ пазрывала, дарогі размыла,
з фальварку зусім недаступную крэпасць зрабіла.
Таму аб падзеях крывавых у стане Сапліцы
шчэ весць не магла разысціся па ўсёй акаліцы,
а лёс пераможнікаў, шляхты, завіс ад тайніцы... (Пер. з А. Міцкевіча)

3.3. Трэніровачныя тэсты

1. Тэксталінгвістыка – гэта дысцыпліна, якая вывучае:
 - а) правілы пабудовы звязнага тэксту і яго сэнсавыя катэгорыі, што выражаюцца па гэтых правілах;
 - б) камунікацыйныя якасці маўлення;
 - в) заканамернасці спалучэння слоў у словазлучэнні і сказы, будову сказаў, а таксама іх тыпы;
 - г) стылістычную праўку тэксту.
2. Тэкст – гэта:
 - а) твор мастацкай літаратуры;
 - б) паслядоўнасць моўных знакаў, асноўнымі ўласцівасцямі якой з’яўляюцца звязнасць і цэласнасць;
 - в) функцыянальна-сэнсавы тып маўлення;
 - г) пералік звязаных па сэнсу словаў.
3. Тэкст у адрозненне ад дыскурсу:
 - а) структура, якая мае свае ўнутраныя – унутрытэкставыя заканамернасці, што звязваюць паслядоўнасць выказванняў у адзіную тэкставую сістэму;
 - б) маўленне ў сукупнасці з экстралінгвістычнымі, прагматычнымі, сацыякультурнымі, псіхалагічнымі і інш. фактарамі.
4. Лінгвацэнтрычны падыход да вывучэння тэксту прадугледжвае:
 - а) суаднесенасць мова – тэкст, вывучэнне функцыянавання моўных адзінак і катэгорый ва ўмовах мастацкага тэксту;
 - б) тэкст як аўтаномнае структурна-сэнсавое цэлае па-за суаднесенсцю з удзельнікамі літаратурнай камунікацыі, уяўленне аб тэксце як выніку і прадукце творчай дзейнасці;
 - в) суаднесенасць аўтар – тэкст – чытач, інтэрпрэтацыю тэксту ў аспекце яго стварэння (пазіцыя аўтара) і ўспрыняцця (пазіцыя чытача), у аспекце ўздзеяння на чытача і ў дэрывацыйным аспекце;
 - г) суаднесенасць аўтар – тэкст – па-за тэкставая рэчаіснасць.
5. Асноўнымі прыметамі тэксту з’яўляюцца:
 - а) цэласнасць;
 - б) звязнасць;
 - в) завершанасць;
 - г) мадальнасць.
6. Глыбінная структура тэксту ў адрозненне ад паверхневай:
 - а) ідэйна-тэматычны змест, складанае перапляценне адносінаў і характараў; аўтарскія інтэнцыі, прагматычная ўстаноўка;
 - б) лінгвістычная форма тэксту.

7. Прыметами тэмы тэксту з'яўляюцца:

- а) прадмет абмеркавання ў тэксце;
- б) намінацыйна выражанае зместавае ядро цэлага тэксту, якое супастаўляецца з аўтарскім намерам;
- в) асноўная думка ў тэксце;
- г) інфармацыя аб свеце, якая афарбаваная індывідуальна-аўтарскай ацэначнасцю і эмацыйнасцю.

8. Асноўныя элементы кампазіцыі тэксту:

- а) завязка;
- б) развіццё дзеяння;
- в) развязка;
- г) вывад.

9. Катэгорыі тэксту – гэта:

- а) набор характарыстык, які адрозніваюць тэкст ад не-тэксту;
- б) функцыянальна-сэнсавыя тыпы маўлення;

10. Звязнасць тэксту

- а) абумоўлена лінейнасцю кампанентаў тэксту і рэалізуецца праз знешняе спалучэнне літар, гукаў, сказаў;
- б) забяспечваецца адзінствам прадмета гаворкі;
- в) максімальная падпарадкаванасць усіх элементаў зместу і формы асноўнай ідэі аўтара;
- г) забяспечваецца лінейнасцю кампанентаў тэксту.

11. Экспліцытная сэнсавая сувязь:

- а) арганізавана пры дапамозе словаў (лексічная), граматычных формаў, пэўных структур сказа;
- б) схаваная, нявыражаная ў тэксце.

12. Лакальная звязнасць

- а) праяўляецца ў межах абзаца;
- б) праяўляецца ў межах тэксту.

13. Зместава-фактуальная інфармацыя

- а) фарміруецца на падставе прамых выказванняў аўтара;
- б) перадае суб'ектыўныя аўтарскія разважанні адносна праблемы;
- в) змяшчае дадатковыя сігналы аўтарскага бачання праблемы;
- г) выражае станоўчую аўтарскую пазіцыю.

14. Мажорная танальнасць тэксту:

- а) адлюстраванне адмоўных эмацыйных прымет;
- б) адлюстраванне станоўчых ацэнак;
- в) забяспечваецца аб'ектыўнасцю выкладу;
- г) забяспечваецца суб'ектыўнасцю выкладу.

15. Аб'ектыўны час у тэксце

- а) адлюстроўвае разнавіднасці рэальнага часу: гістарычны, календарны;
- б) прыметы рэальнасці не маюць значэння, вылучаецца статычнасцю і праўляецца ў навуковых канцэпцыях;
- в) звязаны з індывідуальным асэнсаваннем мадэлі часу;
- г) перадае аўтарскае бачанне пытання.

16. Тэкставая катэгорыя 'хранатоп' прадугледжвае спалучэнне наступных катэгорый:

- а) лакальнасць;
- б) тэмпаральнасць;
- в) рэтраспекцыя;
- г) завершанасць.

17. Класіфікацыя тэкстаў Дзьюі – гэта:

- а) тэматычная класіфікацыя тэкстаў;
- б) бібліятэчна-бібліяграфічная класіфікацыя;
- в) лінгвістычная класіфікацыя;
- г) аналіз структуры тэксту.

18. Лінгвістычная класіфікацыя тэкстаў праводзіцца па наступных параметрах:

- а) па характары пабудовы чужога маўлення;
- б) па ўдзелу ў маўленні аднаго, двух або больш камунікантаў;
- в) па функцыянальна-сэнсавому прызначэнню;
- г) па ўзроўнях мовы.

19. Алітэрацыя – гэта

- а) паўтор галосных гукаў;
- б) паўтор зычных гукаў;
- в) сінонімы;
- г) антонімы.

20. Мужчынскай называецца рыфма з націскам:

- а) на апошнім складзе ў радку;
- б) на перадапошнім складзе ў радку;
- в) на трэцім ад канца складзе радка;
- г) на першым складзе ў радку.

21. Моцнымі пазіцыямі тэксту з'яўляюцца:

- а) загаловак;
- б) пачатак тэксту;
- в) кульмінацыя;
- г) канец тэксту.

22. Асноўнымі сродкамі міжфразавай сувязі з'яўляюцца:

- а) лексічныя;
- б) лексіка-граматычныя;
- в) сінтаксічныя;
- г) акцэнталагічныя.

23. Тыпамі міжфразавай сувязі лічаць:

- а) ланцужковую;
- б) паралельную;
- в) паўторную;
- г) змешаную.

24. Відамі рэматычнай дамінанты лічаць:

- а) прадметную;
- б) якасную;
- в) прыслоўную;
- г) штатальную.

25. Асноўныя функцыянальна-сэнсавыя тыпы маўлення:

- а) апісанне;
- б) апавяданне;
- в) далучэнне;
- г) разважанне.

3.4. Комплексныя тэкставыя заданні для самастойнай работы

Карыстаючыся схемай аналізу тэксту, правесці комплексны аналіз тэксту.

Схема аналізу тэксту

1. Асноўныя прыметы тэксту.
2. Тэма тэксту.
3. Ідэя тэксту.
4. Тып інфармацыі:
 - зместава-фактуальная;
 - зместава-канцэптуальная;
 - падтэкставая.
5. Загалолак тэксту.
6. Падтэмы. Набор ключавых слоў тэксту. Тэматычнае поле тэксту.
7. План тэксту (просты і разгорнуты).
8. Кампазіцыя тэксту (завязка – развіццё дзеяння – развязка).
9. Функцыянальна-сэнсавы тып тэксту:
 - апавяданне: пачатак, развіццё, вывад;
 - апісанне: агульнае ўяўленне аб прадмеце, прыметы, ацэнка;
 - разважанне: тэзіс, доказ, вывад.
10. Форма маўлення (маналог, дыялог, палілог).
11. Маўленчыя структуры (чужое маўленне):
 - простая мова;

- ускосная мова;
 - няўласна-простая мова.
12. Падзельнасць тэксту.
13. Суаднесенасць ЗФА і абзацаў.
14. Тып рэматычнай дамінанты:
- прадметная: апісанне месца;
 - якасная: характарыстыка асобы, прадмета;
 - штатальная: апісанне стану;
 - акцыянальная: апісанне дзеяння;
 - штатальна-дынаміная: апісанне змянення стану;
 - імпрэсіўная: суб'ектыўна-ацэначнае апісанне ўражання;
 - сінкратычная: праяўленне некалькіх дамінант).
15. Сувязь у межах ЗФА:
- паслядоўная;
 - паралельная;
 - далучальная;
 - асацыятыўная;
 - змешаная.
16. Сродкі міжфразавай сувязі:
- лексічныя: лексічныя паўторы, словы адной лексічнай ці тэматычна групы, словы з адной семай, сінонімы, антонімы і інш.;
 - лексіка – граматычныя: анафарычныя і катафарычныя займеннікавыя словы, дамінаванне пэўнай часціны мовы, злучнікі, пабочна-мадальныя словы, парадыгма дзеясловаў у тэксце і інш.;
 - уласна – сінтаксічныя: парадак слоў, непаўната сказаў, паралелізм і інш.
17. Мадальнасць тэксту (нейтральная, мажорная, мінорная).
18. Вобраз аўтара. Вобраз апавядальніка.
19. Тэкстаўтваральная функцыя лексічных, марфалагічных і сінтаксічных моўных сродкаў.
20. Наяўныя ў тэксце вобразныя моўныя сродкі і стылістычныя прыёмы.
21. Стылявая прыналежнасць тэксту:
- навуковы;
 - афіцыйна-справаводчы (афіцыйна-справавы);
 - публіцыстычны;
 - гутарковы;
 - мастацкі;
 - канфесійны.
22. Асноўныя тэкставыя катэгорыі (праспекцыя, рэтраспекцыя, хранатоп (тэмпаральнасць, лакальнасць), аўтасемантыя, інтэграцыя, завершанасць).
23. Актуалізатары моцных пазіцый у тэксце (назва, эпіграф, пачатак, канец і інш.).

Заўвага:

Пры аналізе вершаваных тэкстаў варта звярнуць увагу на:

- метра-рытмічны ўзровень;
- фоніку, інструментальнасць

- спосабы графічнага афармлення паэтычных строф.

Тэксты для аналізу

Зіма на бацькаўшчыне

Дзень цэлы плавалі вятры
Над восенню палёў бязмежных,
Пад вечар снегам завірыў
Спазніўшыся кудлаты снежань.
Ён ахінуў стагі лугоў,
Як верацёны, снежнай воўнай,
З-пад Налібок, з балот, лясоў
Плывы ільdzін пагнаў па Нёмну.
Ён хвалі дрэмлючай раллі
Рвануў за вараныя грывы, —
І ажылі, і паплылі
На бор уздыбленыя нівы.

Але навалу хмар цяжкіх
Стрымалі выгнуўшыся хвоі.
Адно па соснах залатых
Узнялося полымя сівое,
У змрочных лапках зацвіло,
З бяроз успыхнуўшага вецця
На сухастой, на буралом
Яго панёс аслепшы вецер.
Збудзіўся нетраў цёмны гул,
З лагоўяў воўчых і выкопаў
Папоўз па свежаму снягу,
Па выбітых руёю тропах.

Зіма... Ад інею вішняк
Перахіліўся за парканы.
І не мінеш яго ніяк,
Кранеш — і цветам серабраным
Асыпе з галавы да ног.
На дзеннікі вароны стадам
Лятуць з прасёлачных дарог.
Іх цень плыве праз палісады,
Дзе ўсё, як вогнішча лістоў,
Замёў снег свежы, сшаранелы,
Дзе першых заяччых слядоў
Глухія петлі забялелі.

Калі-ж, вячэрняю парой,
За вёску выйдзеш на прыволле,
Цябе сустрэнуць чарадой
Шляхоў знаёмыя таполі,
Пачуеш як трашчыць рака,
Скрыпяць асверы на марозе,
Як пад дугой маладзіка
Пяюць сялянскія палоззя.
І шляху зорнага агні
У кожнай у сняжынцы ззяюць
І ў сэрцы, што з далечыні
Па родным сумавала краю. (М. Танк)

Якою мовай, браціе, належыць уславіць светлую памяць праблажэннай нявесты Хрыстовай Еўфрасінні! Была яна памочніца пакрыўджаным, суцяшэнне засмучаным, адзенне голым, наведванне хворым і, проста кажучы, для ўсіх была ўсё. Таму што Еўфрасіння сэрца сваё напаіла Божая прамудрасцю. Еўфрасіння – незавядальная кветка райскага саду. Еўфрасіння – арол, які лунаў у небе, праляцеў ад захаду да ўсходу, як промень сонечны, што прасвятліў зямлю Полацкую. Вось, браціе, Селунь ганарыцца святым Дзімітрыем, Вышаград – пакутнікамі Барысам і Глебам; я ж ганаруся: блажэнны ты, горад Полацкі, што ўздаваў такі парастак – прападобную Еўфрасінню! Блажэнныя людзі, што жывуць у горадзе гэтым! ... Але, о праблажэнная нявеста Хрыста, Бога нашага, маліся да Бога пра стада сваё, якое ты сабрала ў Хрысце, Якому належаць усялякая слава, ушанаванне і пакланенне з Айцом і Святым Духам цяпер і заўжды і ў веку вякоў! Амінь. (Аповесць жыцця і прастаўлення святой і блажэннай і прападобнай Еўфрасінні. Пер. І. Чароты).

Такім чынам, моўны стыль – разнавіднасць мовы, якая характарызуецца пэўнымі асаблівасцямі адбору, спалучэння і арганізацыі моўных сродкаў у залежнасці ад задач камунікацыі. Пры гэтым існаванне стыляў абумоўлена багаццем мовы, яе сінанімікай. Аднак існаванне патэнцыяльных рэсурсаў мовы не стварае функцыянальных стыляў. Для іх фарміравання патрэбны, галоўным чынам, знешнія, экстралінгвістычныя, нямоўныя фактары, якія вызначаюць умовы адбору моўных адзінак. Падзел маўлення на вусную і пісьмовую формы не супадае з падзелам стыляў на гутарковы і кніжныя, паколькі кожны стыль мовы можа выкарыстоўвацца ў вуснай і пісьмовай форме. Дыялагічная і маналагічная формы зносін таксама дыктуюць выбар моўных сродкаў. Нягледзячы на тое, што маналігчная форма часцей ужываецца ў кніжных стылях, аднак і яна магчымая ў гутарковым стылі, напрыклад выступленне на сходзе. У сувязі з гэтым), функцыянальныя стылі – паняцце дыялектычнае. Таму ім аднолькава ўласцівыя тэндэнцыя да раздзялення, дыферэнцыяцыі і тэндэнцыя да ўзаемапрапранікнення, узаемаўплыву, а разам з тым – узаемнай нейтралізацыі міжстылёвых моўных сродкаў. (Паводле Юрэвіч А.К. Стылістыка беларускай мовы. – Мн., 1992.)

Мова Скарыны і Буднага, мова Багдановіча і Купалы, Багушэвіча і Коласа, мова соцень геніяў, што яшчэ прыйдуць. Мова інтэлігентаў беларускіх, імя якім – легіён. Мова настаўнікаў і паэтаў, вучоных і кампазітараў, але перш за ўсё мова дзесяці мільёнаў людзей па ўсім свеце – ад Уругвая да Далёкага Усходу і, галоўнае, на нашай беларускай зямлі...

Глыбокі сэнс гэтай гісторыі ясны як божы дзень: нямы той чалавек, які забыў мову продкаў, і не можа ён спаўна выліць сваю душу, выявіць сябе...

Мы (я кажу “мы”, бо я таксама былы настаўнік) ніколі не павінны забываць, наколькі годная наша праца і хто стаяў ля яе вытокаў. А стаялі ля гэтых вытокаў, самі настаўнічалі, самі складалі першыя буквары і чытанкі Цётка, Купала і Колас...

Дык што ж лепей за цябе, мова мая, мова наша?! За цябе, даўня, за цябе, вечно жывая, за цябе, неўміручая?!

І ў тым, што жывая ты, што неўміручая ты, павінны ўсе мы. Сялянка, што спявае, варушачы сена, - і чалавек, які складае слоўнік, дзеці, што гуляюць у “піва”, - і дзяды, што баюць аб даўнім, паэты і вучоныя. Але яшчэ – і гэта ледзь не самае важнае – у тым, што ты неўміручая – шмат паслугі першай настаўніцы школьнай і выкладча літаратуры ў выпускным класе... Праваднікі вялікіх ідэй на вялікай роднай мове і таму самі вялікія людзі. (У. Караткевіч).

Артыкул 1. Рэспубліка Беларусь – унітарная дэмакратычная сацыяльная прававая дзяржава.

Рэспубліка Беларусь валодае вяшчэнствам і паўнатай улады на сваёй тэрыторыі, самастойна ажыццяўляе ўнутраную і знешнюю палітыку.

Рэспубліка Беларусь абараняе сваю незалежнасць і тэрытарыяльную цэласнасць, канстытуцыйны лад, збяспечвае законнасць і правапарадак.

Артыкул 2. Чалавек, яго правы, свабоды і гарантыі іх рэалізацыі з’яўляюцца найвышэйшай каштоўнасцю і мэтай грамадства і дзяржавы.

Дзяржава адказная перада грамадзянінам за стварэнне ўмоў для свабоднага і годнага развіцця асобы. Грамадзянін адказны перад дзяржавай за няўхільнае выкананне абавязкаў, якія ўскладзены на яго Канстытуцыяй. (З Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь).

IV. ВУЧЭБНА-ПРАГРАМНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ

4.1. ВУЧЭБНАЯ ПРАГРАМА «ТЭКСТАЛІНГВІСТЫКА»

Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна

Прадмет і задачы тэксталінгвістыкі. Перадумовы для фарміравання тэксталінгвістыкі: антычныя рыторыкі, узоры цэласнага філалагічнага аналізу літаратурных твораў, тэорыя мовы мастацкай літаратуры, функцыянальная стылістыка, тэорыя актуальнага члянэння выказвання, тэорыя дэрывацыі, семантычны сінтаксіс і інш.

Тэкст як кампанент маўленчай і мысленчай дзейнасці. Кампаненты тэкставай дзейнасці: аўтар (адрасант) тэксту, адрасат, тэкст, маўленчая рэчаіснасць, моўная сістэма.

Міждысцыплінарны характар тэксталінгвістыкі.

Паняцце тэксту

Агульнсеміятычнае і лінгвістычнае разуменне тэксту. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў.

Праблема дэфініцыі тэксту. Суадносіны паняццяў тэкст і дыкурс. Пытанне аб межах і аб'ёме тэксту. Статус тэксту як моўнай і маўленчай адзінкі.

Шматаспектнасць вывучэння тэксту: граматыка тэксту, семантыка тэксту, стылістыка тэксту, прагматыка тэксту. Інтэрпрэтацыя тэксту. Паняцце герменеўтыкі.

Асноўныя падыходы да вывучэння тэксту: лінгвацэнтрычны, тэкстацэнтрычны, антрапацэнтрычны, кагнітыўны, функцыянальны, прагматычны, рытарычны і інш.

Напрамкі даследавання тэксту ў беларускім мовазнаўстве: стылістычны; семіятычны; рытарычны (І.Я. Лепешаў; Г.М. Малажай, В.А. Маслава, А.І. Равуцкі, М.Я. Цікоцкі, А.Л. Юрэвіч, Ф.І. Янкоўскі; А.Я. Супрун; А.Я. Міхневіч і інш.).

Асноўныя прыметы тэксту

Тэматычнае адзінства, адзінства знешняй і ўнутранай формы тэксту.

Разгорнутасць тэксту. Тэма як згорнуты змест тэксту. Разгортванне тэмы і забеспячэнне паўнаты яе выяўлення праз падтэмы і мікратэмы.

Паслядоўнасць як схема, якая адлюстроўвае парадак элементаў зместу. Кампазіцыя тэксту.

Звязнасць тэксту. Спосабы сэнсавай сувязі сказаў у тэксце: 1) сувязь праз вядомае (з выкарыстаннем скразной тэмы); 2) сувязь праз новае; 3) сувязь праз вядомае ў першым сказе (з выкарыстаннем гіпертэмы); 4) сувязь змешанага тыпу. Ланцужная і паралельная сувязь. Экспліцытная і імпліцытная сувязь. Левабаковая і правабаковая сувязь. Звязнасцьрадыяльнага тыпу і лінейнага тыпу. Структурныя сродкі сувязі: лексічныя, марфалагічныя, сінтаксічныя. Паўторная намінацыя і яе функцыі ў тэксце. Намінацыйныя ланцужкі.

Цэласнасць тэксту. Камунікатыўнае, сэнсавое і тэматычнае адзінства як перадумовы стварэння цэласнасці тэксту. Роля ключавых слоў у забеспячэнні

цэласнасці тэксту. Набор ключавых слоў як сэнсавы лейтматыў тэксту. Аўтар як ключавая фігура тэксту. Роля аўтарскай пазіцыі, аўтарскай ацэнкі ў стварэнні цэласнасці тэксту.

Закончанасць як інтэграцыйны параметр тэксту, які ўзнікае на аснове разгорнутасці, паслядоўнасці, звязнасці.

Катэгорыі тэксту

Семантычная арганізацыя тэксту. Канцэптуальная прастора тэксту. Дэнататыўная прастора тэксту. Эматыўная прастора тэксту.

Камунікатыўна-сінтаксічная арганізацыя тэксту. Паняцце гіпертэмы і гіперрэмы. Монаструктурныя і поліструктурныя тэксты. Прыметы расчленення тэксту: сегментацыя, парцэляцыя, антыцыпацыя.

Катэгорыі тэксту. Знакавая прырода тэкставых катэгорый.

Асноўныя катэгорыі тэксту: інфарматыўнасць, члянiмасць (падзельнасць), кагезія, кантынуум, вертыкальны кантэкст, дыялагiчнасць, рэтраспекцыя і праспекцыя, мадальнасць, падтэкст, сацыялагiчнасць, iнтэграцыя і завершанасць. Тэкставы кантынуум і тэкставая мадальнасць. Узаемаабумоўленасць тэкставых катэгорый.

Вiды iнфармацыі ў тэксце: зместава-фактуальная iнфармацыя, зместава-канцэптуальная iнфармацыя, зместава-падтэкставая iнфармацыя. Падтэкст і “прырашчэнне” сэнсу ў тэксце.

Аб’ёмна-прагматычнае і кантэкстава-варыятыўнае члененне тэксту. Асаблiвасці членення мастацкiх (празаiчных, драматычных, паэтычных), навуковых, афiцыйна-справавых, публiцыстычных тэкстаў.

Кагезія як вiд унутрытэкставых сувязей, якія забяспечваюць лагiчную ўзаемазалежнасць асобных паведамленняў, фактаў, дзеянняў. Сродкі і формы кагезіі: традыцыйна-граматычныя, лагiчныя, асацыятыўныя, вобразныя, кампазіцыйна-структурныя, стылістычныя, рытмаўтваральныя. Кантактная і дыстантная кагезія.

Кантынуум як тэкставая катэгорыя, якая адлюстроўвае паслядоўнасць фактаў, падзей, з’яў, разгорнутых у часе і прасторы. Стандартныя і нестандартныя адзiнкі вымярэння часу.

Аўтасемантыя як катэгорыя, якая аб’ядноўвае формы залежнасці і адноснай незалежнасці адрэзкаў тэксту ў адносінах да зместу ўсяго тэксту або яго элементаў. Аўтарскія адступленні, сентэнцыі, афарызмы, цытаты як формы рэалізацыі аўтасемантыі.

Рэтраспекцыя і праспекцыя як формы дыскантынууму. Iмплiцытная і эксплiцытная формы рэалізацыі рэтраспекцыі і праспекцыі. Суб’ектыўна-чытацкая і аб’ектыўна-аўтарская рэтраспекцыя. Асаблiвасці выражэння рэтраспекцыі і праспекцыі ў мастацкiх, навуковых, публiцыстычных тэкстах.

Мадальнасць тэксту. Аб’ектыўна-мадальныя і суб’ектыўна-мадальныя значэнні. Фразавая і тэкставая мадальнасць. Спецыфіка рэалізацыі мадальнасці ў мастацкiх, публiцыстычных, навуковых тэкстах.

Iнтэграцыя як працэс і як вынік звязанасці асобных частак тэксту ў адзiнае цэлае. Асаблiвасці рэалізацыі iнтэграцыі ў мастацкiх і навуковых тэкстах.

Вычарпальнае выражэнне задумы як паказчык завершанасці тэксту. Завершанасць і наўмысная незавершанасць тэксту. Сувязь катэгорыі завершанасці з назвай (загалоўкам) тэксту. Размежаванне паняццяў завершанасці і канцоўкі тэксту.

Другасныя катэгорыі тэксту: абсалютная антрапацэнтрычнаць, сацыялагічнасць, дыялагічнасць, статычнасць і дынамічнасць, напружанасць, эстэтычнасць, вобразнасць і інш.

Катэгорыя экспрэсіўнасці тэксту. Экспрэсіўныя рэсурсы фанетыкі і графікі. Экспрэсіўны патэнцыял словаўтварэння. Экспрэсіўныя сродкі лексікі і фразеалогіі. Экспрэсіўныя рэсурсы марфалогіі. Сінтаксічныя канструкцыі як прыём экспрэсівізацыі тэксту. Выяўленчыя магчымасці пунктуацыі.

Адзінкі тэксту

Формы маўлення: маналагічная і дыялагічная.

Складанае сінтаксічнае цэлае як адзінка маналагічнага маўлення. Структура складанага сінтаксічнага цэлага. Складанае сінтаксічнае цэлае і абзац. Сказ-выказванне як мінімальная адзінка маналагічнага тэксту.

Дыялагічнае адзінства як адзінка дыялагічнага маўлення. Асноўныя тыпы дыялагічных адзінстваў. Рэпліка як мінімальная адзінка дыялагічнага тэксту. Віды рэплік: рэплікі-стымулы і рэплікі-рэакцыі. Асаблівасці рэплік-рэакцый.

Моцныя пазіцыі тэксту: заглавак, эпіграф, пачатак, канцоўка.

Тыпалогія тэкстаў

Тэматычныя класіфікацыі тэкстаў. Бібліятэчна-бібліяграфічная класіфікацыя М. Дзюі.

Класіфікацыя паводле структурных асноў тэксту Э. Верліха: дэскрыптыўныя, наратыўныя, тлумачальныя, аргументыўныя, інструктыўныя тэксты.

Класіфікацыя тэкстаў паводле ступені мадэлявання: цвёрдыя, узуальныя, свабодныя.

Класіфікацыя тэкстаў паводле формы ўяўлення: вусныя, пісьмовыя.

Тыпалогія тэкстаў паводле характару адлюстравання рэчаіснасці: мастацкія (празаічныя і вершаваныя) і немастацкія тэксты. Класічная і арнаментальная проза.

Класіфікацыя тэкстаў паводле характару прэзентацыі інфармацыі: вербальныя тэксты, іканічныя, крэалізаваныя. Тэксты з частковай і поўнай крэалізацыяй.

Тыпалогія тэкстаў паводле характару маўлення: “Я распавядаю” (ад 1-й асобы), “Ты распавядаеш” (ад 2-й асобы), “Ён распавядае” (ад 3-й асобы);

Тыпалогія тэкстаў паводле характару перадачы чужога маўлення: простая, ускосная, няўласна-простая мова.

Тыпалогія тэкстаў паводле колькасці ўдзельнікаў маўлення: маналог, дыялог, палілог. Маўленчыя тыпы маналогу. Тыпы і функцыі дыялогу ў мастацкай літаратуры. Асаблівасці сцэнічнага дыялогу.

Тыпы тэкстаў паводле функцыянальна-сэнсавага прызначэння: апісанне, яго структура і разнавіднасці; апавяданне, яго структура і разнавіднасці;

разважанне, яго структура і разнавіднасці. Роля рэмы ў арганізацыі і тыпалогіі тэксту.

Функцыянальна-стылістычная тыпалогія тэкстаў: афіцыйна-справавыя, навуковыя, публіцыстычныя, мастацкія, гутаркова-штодзённыя. Рэлігійныя, рэкламныя і гандарныя тэксты. Спецыфіка Інтэрнэт-камунікацыі. Жанравая разнастайнасць тэкстаў.

Тэкст, яго ўспрыманне і дэкадзіраванне

Катэгорыя глабальнага вертыкальнага кантэксту.

Паняцце прэсупазіцыі як інфармацыйнага фонду, адзінага для аўтара і інтэрпрэтатара тэксту. Роля фонавых ведаў у працэсе ўспрымання тэксту. Класіфікацыі фонавых ведаў паводле ступені распаўсюджанасці.

Унутрытэкставы вертыкальны кантэкст. Інтэртэкстуальнасць як катэгарыяльная характарыстыка тэксту. Шырокае і вузкае разуменне інтэртэкстуальнасці. Разнастайнасць форм міжтэкставага ўзаемадзеяння ў залежнасці ад функцыянальна-стылістычнай прыналежнасці тэкстаў. Прэцэдэнтныя тэксты як матэрыяльныя знакі інтэртэкстуальнасці. Цытаты, алюзіі, тэкставыя рэмінісцэнцыі як праявы інтэртэкстуальнасці.

Паняцце моўнай асобы. Вызначэнне структуры моцнай моўнай асобы. “Выпрабаванне інтэртэкстам” як крытэрыі моцнай моўнай асобы.

Тэкст у сістэме навучання беларускай мове

Тэкст як дыдактычная адзінка. Паняцце навучальнага тэксту.

Тэкст на занятках па развіцці звязнага маўлення.

Выкарыстанне тэксту ў працэсе фарміравання арфаграфічных і пунктуацыйных навываў.

Выкарыстанне тэксту ў працэсе вывучэння лексікі і граматыкі.

Вывучэнне моўных паняццяў на тэкставай аснове.

Тэкстаўтваральныя функцыі моўных адзінак.

4.2. ПЫТАННІ ДА ЗАЛІКУ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ «ТЭКСТАЛІНГВІСТЫКА»

1. Тэксталінгвістыка як вучэбная дысцыпліна. Прадмет і задачы тэксталінгвістыкі.
2. Перадумовы для фарміравання тэксталінгвістыкі.
3. Тэкст як кампанент маўленчай і мысленчай дзейнасці. Кампаненты тэкставай дзейнасці.
4. Тэкст у сістэме моўных адзінак і моўных узроўняў.
5. Шматаспектнасць вывучэння тэксту: граматыка тэксту, семантыка тэксту, стылістыка тэксту, прагматыка тэксту.
6. Асноўныя падыходы да вывучэння тэксту: лінгвацэнтрычны, тэкстацэнтрычны, антрапацэнтрычны, кагнітыўны, функцыянальны, прагматычны, рытарычны і інш.
7. Напрамкі даследавання тэксту ў беларускім мовазнаўстве: стылістычны; семіятычны; рытарычны.
8. Асноўныя прыметы тэксту.
9. Тэматычнае адзінства, адзінства знешняй і ўнутранай формы тэксту.
10. Разгорнутасць тэксту. Тэма як згорнуты змест тэксту.
11. Паслядоўнасць як схема, якая адлюстроўвае парадак элементаў зместу. Кампазіцыя тэксту.
12. Звязнасць тэксту. Спосабы сэнсавай сувязі сказаў у тэксце.
13. Цэласнасць тэксту.
14. Закончанасць як інтэграцыйны параметр тэксту, які ўзнікае на аснове разгорнутасці, паслядоўнасці, звязнасці.
15. Семантычная, канцэптуальная, дэнататыўная, эматыўная прастора тэксту.
16. Камунікацыйна-сінтаксічная арганізацыя тэксту. Паняцце гіпертэмы і гіперрэмы.
17. Катэгорыі тэксту. Знакавая прырода тэкставых катэгорый.
18. Асноўныя катэгорыі тэксту.
19. Кагезія як від унутрытэкставых сувязей. Сродкі і формы кагезіі.
20. Кантынуум як тэкставая катэгорыя.
21. Аўтасемантыя як катэгорыя.
22. Рэтраспекцыя і праспекцыя як формы дыскантынууму.
23. Мадальнасць тэксту.
24. Другасныя катэгорыі тэксту.
25. Катэгорыя экспрэсіўнасці тэксту.
26. Формы маўлення: маналагічная і дыялагічная.
27. Складанае сінтаксічнае цэлае як адзінка маналагічнага маўлення.
28. Дыялагічнае адзінства як адзінка дыялагічнага маўлення.
29. Моцныя пазіцыі тэксту: загаловак, эпіграф, пачатак, канцоўка.
30. Тыпалогія тэкстаў.
31. Катэгорыя глабальнага вертыкальнага кантэксту.
32. Паняцце прэсупазіцыі як інфармацыйнага фонду.

33. Паняцце моўнай асобы.
34. Тэкст у сістэме навучання беларускай мове.

4.3. СПІС ВУЧЭБНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Асноўная літаратура

1. Абабурка, М. В. Асновы лінгвістыкі літаратурна-мастацкага тэксту / М. В. Абабурка. – Магілёў, 1997.
2. Абабурка, М.В. Практычныя асновы беларускай лінгвістычнай паэтыкі і тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
3. Абабурка, М.В. Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў, 2003.
4. Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу / аўт.-склад.: З.І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск, 2005.
5. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
6. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора. Частка 2 / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000.
7. Лепешаў, І.Я. Лінгвістычны аналіз тэксту: вучэб. дапам. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2009.
8. Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск., 1992.
9. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002.
10. Юрэвіч, А.К. Лінгвістычны аналіз мастацкага тэксту / А.К. Юрэвіч. – Мінск, 1978.

Дадатковая літаратура

1. Анализ художественного текста (лирическое произведение): хрестоматия / сост. Д.М. Магомедова, С.И. Бройтман. – Москва, 2005.
2. Анализ художественного текста: эпическая проза: хрестоматия / сост. Н.Д. Тamarченко. – Москва, 2005.
3. Анисимова, Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / Е. Е. Анисимова. – Москва, 2003.
4. Арнольд, И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность /И.В. Арнольд. – СПб., 1999.
5. Бабенко, Л. Г., Казарин, Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – Москва, 2004.
6. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, И.Е. Васильев, Ю.В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
7. Болотнова, Н.С. Филологический анализ текста / Н.С.Болотнова. – Москва, 2007.

8. Борисова, Л. В. Интерпретация текста (проза) / Л. В. Борисова. – Минск., 1999.
9. Важнік, С. А. Тры стыхіі Байнэта, або Праява нацыянальнай моўнай самаідэнтыфікацыі / С. А. Важнік. – Мінск, 2007.
10. Валгина, Н. С. Теория текста / Н. С. Валгина. – Москва, 2003.
11. Гальперин, И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Москва, 1981.
12. Горнак, В. В. Методические рекомендации к занятиям по спецсеминару “Лингвистический анализ художественного текста” / В. В. Горнак. – Витебск, 1993.
13. Десюкевич, О.И. Теория текста / О.И. Десюкевич. – Минск, 2011.
14. Интерпретация художественного текста в вузе и школе. – Санкт-Петербург, 1993.
15. Исследования по структуре текста. – Москва 1987.
16. Кочан, І. Лінгвістичний аналіз тексту: Курс лекцій / І. Кочан. – Львів, 1999.
17. Кухаренко, В. А. Интерпретация текста / В.А. Кухаренко. – Москва, 1988.
18. Лінгвістычны аналіз тэксту / пад рэд. Ф. Янкоўскага. – Мінск, 1978.
19. Лінгвістычны аналіз тэксту // Зборнік вучэбных праграм для вышэйшых навучальных устаноў. Мінск, 2003. – С. 22-28.
20. Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. – Мінск, 1975.
21. Лотман, Ю. М. Анализ поэтического текста / Ю. М. Лотман. – М., 1972.
22. Лукин, В. А. Художественный текст: основы лингвистической теории и элементы анализа / В. А. Лукин. – Москва, 1999.
23. Лукин, В.А. Художественный текст: Основы лингвистической теории. Аналитический минимум / В.А. Лукин. – Москва, 2009.
24. Маслова, В. А. Комплексный анализ художественного текста / В. А. Маслова. – М., 2003.
25. Маслова, В. А. Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста / В. А. Маслова. – Минск., 1997.
26. Маслова, В. А. Филологический анализ поэтического текста / В. А. Маслова. – Мн., 1999.
27. Маслова, В. А. Филологический анализ художественного текста / В. А. Маслова. – Мн., 2000.
28. Николаева, Т. М. Лингвистика текста. Современное состояние и перспективы / Т. М. Николаева // Новое в зарубежной лингвистике. – Москва, 1978. Вып. 8.
29. Новикова, А. Лингвистическое толкование художественного текста / А. Новикова. – М., 1979.
30. Падлужны, А. І. Мова і грамадства / А. І. Падлужны. – Мінск, 1997.

31. Пісарук, Г. В., Верамеюк, Г. А. Лінгвістыка тэксту: Практычны матэрыял для студэнтаў філалагічных факультэтаў / Г. В. Пісарук, Г. А. Верамеюк. – Брэст, 1994.
32. Писорук, Г. В. Лингвистический анализ текста на уроках русского языка / Г. В. Писорук. – Брест, 1998.
33. Рамза, Т. Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.
34. Ревуцкий, О. И. Филологический анализ художественного текста / О. И. Ревуцкий. – Минск, 2006.
35. Старасценка, Т. Я. Стылістыка тэксту: дапаможнік / Т. Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2007. – 58 с.
36. Супрун, А. Е. Исследования по лингвистике текста / А. Е. Супрун. – Минск, 2001.
37. Супрун, А. Е. Лекции по теории речевой деятельности / А. Е. Супрун. – Минск, 1996.
38. Тураева, З.Я. Лингвистика текста. Текст: Структура и семантика. – Москва, 2009.
39. Чумак, Л. Н. Синтаксис русского и белорусского языков в аспекте культурологии / Л.Н. Чумак. – Минск, 1997.
40. Шабес, В. Я. Событие и текст / В. Я. Шабес. – Москва, 1989.
41. Шанский, Н. М. Лингвистический анализ стихотворного текста / Н. М. Шанский. – Москва, 2002.
42. Шанский, Н.М. Лингвистический анализ художественного текста / Н.М.Шанский. Ленинград, 1984.
43. Штайн, К. Принципы анализа поэтического текста / К. Штайн. Санкт-Петербург – Ставрополь, 1993.
44. Янкоўскі, Ф.М. Аб працы Я.Коласа над мовай рамана “На ростанях” / Ф.М. Янкоўскі // Весці АН БССР. Сер. грамад. навук. 1961. № 1. С. 12-18.